

Spustili jsme pro vás novou aplikaci, která vám na základě adresy řekne, do které spádové oblasti základní školy patříte. Klikněte [zde!](#)

Zapojme všechny
Národní pedagogický institut ČR

[Domů](#) [Podcast](#) [O nás](#) [Kontakt](#)

hledání

Témata

[Domů](#) > [Heterogenní kolektiv](#) > [Bezpečné klima ve třídě](#) >
Desatero zásad úspěšné práce s heterogenní třídou

Desatero zásad úspěšné práce s heterogenní třídou

02.08.2022 Renata Votavová, Klára Majčíková, Veronika Ješátková, ed. APIV B

Učitel/učitelka

Když učitel plánuje vzdělávání svých žáků nebo vyučuje, měl by myslet na to, že se žáci ve svých individuálních předpokladech pro učení i při samotném průběhu procesu učení liší. V novém článku nabízíme desatero zásad učitele pro práci s heterogenní třídou shrnující osvědčené postupy, které učitelé využívají při individualizaci v učitelské praxi. To se hodí jak pro třídní a předmětové učitele na 1. a 2. stupni základní školy, tak pro učitele školy střední. Svě v něm najdou i asistenti pedagoga.

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

Ilustrační foto / FOTO: Pixabay

Dobrý učitel vytváří podmínky pro to, aby co nejčastěji žáky v hodině „přistihl při úspěchu“

Když učitel plánuje vzdělávání svých žáků nebo vyučuje, měl by zohlednit, že se žáci ve svých individuálních předpokladech pro učení a s průběhem procesu učení liší. Způsobuje to jejich různá motivace učít se i odlišné vzdělávací možnosti (preferovaný učební styl, dílčí znevýhodnění v učení, inteligence, paměť, schopnost soustředit se atd.). Mohou také

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

s problémovým chováním i žáků bez speciálních potřeb, se tento cíl zdá nedosažitelný. I přes obtížnost tohoto úkolu je ale pro mnohé z učitelů **práce s pestrou třídou stále profesní výzvou**.

Jako efektivní řešení této výzvy se jeví využívání takových pedagogických postupů, které napomohou ve třídě vytvořit **otevřené vyučovací podmínky vyhovující ve svém dopadu většině žáků** (včetně těch, jejichž speciální vzdělávací potřeby vyžadují od učitele poskytování podpurných opatření daných doporučením školského poradenského zařízení). Učitel realizuje „flexibilní“ výuku a nabízí žákům prostor pro jejich aktivní zapojení a výběr ze vzdělávacích příležitostí odpovídajících jejich potřebám.

Učitelé pro dosažení tohoto cíle mimo jiné rozšiřují vlastní osobní portfolio vzdělávacích metod; pracují s nabídkou rozmanitých stylů učení; mění rychlost výuky; podporují žáky v procesu učení; pracují na posilování motivace žáků ke školní práci; nabízejí rozdílné způsoby hodnocení žáka ze strany učitele atd. Takové pedagogické postupy při práci s heterogenní třídou odstraňují maximum bariér bránících aktivnímu zapojení žáků do procesu učení. Překážkami mohou být např. neporozumění zadání úlohy, mizivá motivace žáka, chybějící podpora pro žáka v průběhu výuky, málo času pro práci, nevyhovující prostory pro aktivity, chybějící vzory vhodného chování, příliš obtížná zadání úloh, převažující neúspěch žáka.

Je zřejmé, že příprava na takový způsob vedení hodiny je ve srovnání s klasickými postupy frontální výuky bez možnosti individualizace **záležitost časově náročná**. Vyžaduje nastavení organizace hodiny, pracovních podmínek žáků, pravidel a postupů: to vše se žáci musí zprvu postupně učit. Výsledkem ale může být stav, kdy aktivita žáků přeroste aktivitu učitele a **dojde k velkému zefektivnění jeho práce**. Je pochopitelné, že větší benefity ze zavedené práce s heterogenní třídou získá učitel na prvním stupni, který tráví většinu času ve své kmenové třídě, ale i na druhém stupni základní školy se jednotlivé zásady práce dají při výuce jednotlivých předmětů efektivně využít.

Největší benefit ale tento způsob výuky přináší samotným žákům v podobě **příležitosti zažít úspěch v učení a zkušenosti partnerské spolupráce a tím ukotvit jejich pozitivní představy o nich samých**.

V následujícím přehledu vám předkládáme vybrané zásady, které umožní realizovat výuku v heterogenní třídě složené z žáků, kteří se od sebe individuálně odlišují v různých

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

	01	Dodržuje pravidelné rituály navozující žákům pocit „my“ <i>Přínos pro žáky:</i> Žáci zažívají pocit sounáležitosti se svými spolužáky i díky společným, opakujícím se postupům a činnostem.
	02	Používá jednoduchý jazyk s možností vizuální podpory pro žáky <i>Přínos pro žáky:</i> Všichni žáci rozumí jednoduchému a srozumitelnému projevu učitele.
	03	Upraví pracovní prostředí tak, aby umožňovalo otevřené vyučování <i>Přínos pro žáky:</i> Žáci mohou často pracovat na místě, které je pro zvolený způsob výuky nejlepší.
	04	Promýšlí zadání obsahově gradovaných úloh <i>Přínos pro žáky:</i> Žáci v hodinách řeší takové úlohy, které svou obtížností odpovídají jejich možnostem, a mohou tak zažívat úspěch po dokončení práce.
	05	Vytváří pestré společné učební situace (s případným zapojením asistenta pedagoga) <i>Přínos pro žáky:</i> Žáci během výuky často dostávají příležitost pracovat způsobem, který jim vyhovuje. Učební situace se střídají tak, aby všichni žáci mohli postupně využívat své vlastní, pro ně funkční postupy.
	06	Ujišťuje se průběžně během výuky, že si všichni žáci vědí rady, pravidelně sbírá zpětnou vazbu od žáků <i>Přínos pro žáky:</i> Žáci vědí, jak požádat o pomoc v případě, kdy ji při učení potřebují. Nebojí se o ni říci.
	07	Umožní žákům pracovat svým tempem, což přispívá jednak k dokončení práce, jednak k zažití úspěchu ve výuce <i>Přínos pro žáky:</i> Žáci nejsou stresováni nedostatkem času na dokončení zadaných úloh. Vědí, kolik času jim zbývá a jak případně požádat o časovou rezervu.
	08	Používá kotvící aktivitu pro rychlejší žáky <i>Přínos pro žáky:</i> Žáci vždy vědí, co mohou dělat v případě, že svou práci dokončí dříve než ostatní.
	09	Nastavuje kritéria hodnocení tak, aby žáci mohli zažívat úspěch <i>Přínos pro žáky:</i> Žáci vědí, za co jsou hodnoceni, a pocit úspěchu mohou zažívat opakovaně.

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

1. Dodržuje pravidelné rituály navozující žákům pocit „my“

Přínos pro žáky: Žáci pocítují pocit sounáležitosti se svými spolužáky i díky společným, opakujícím se postupům a činnostem.

Příklady z praxe

Úvod a závěr hodiny je společný pro všechny žáky třídy, i když dále v průběhu hodiny pracují na rozdílných úkolech.

Společné téma hodiny propojuje výukové aktivity jednotlivých žáků (pokud žáci např. v prvouce probírají téma podzimní přírody, tak se ho učitel drží, i když dílčí úlohy mohou být pro jednotlivé žáky odlišné).

Zpětná vazba vede žáky k pojmenování svých silných i slabých stránek a motivuje je k zamyšlení, co udělat, aby skupina příště pracovala lépe.

Praktický tip: Žáci na druhém stupni ZŠ jsou požádáni o krátký text v závěru vyučování, aby se vyjádřili k zážitkům z daného dne: „Popište věc, kterou jste se dnes naučili, a jednu věc, se kterou jste bojovali nebo jste z ní zmateni.“ / „Co se vám dnes podařilo?“ Na tuto aktivitu stačí vyčlenit pět minut na konci hodiny.

2. Používá jednoduchý jazyk s možností vizuální podpory pro žáky

Přínos pro žáky: Všichni žáci rozumí jednoduchému a srozumitelnému projevu učitele.

Příklady z praxe:

Neverbální projev učitele (gesta, dotyky, oční kontakt) zjednodušuje komunikaci ve třídě.

Praktický tip: Návěst užití gest ve výuce na prvním stupni ZŠ lze průběžně trénovat. Učitel zadá: „Třído, až zvednu paži nahoru, začnete si nahlas povídat a dělat hluk. Paží budu pomalu hýbat směrem dolů. Při každém pohybu paže se ztišíte“. Aktivita bývá pro žáky zábavná, učitel si může pohrát s „máváním“ paže nahoru a dolů. V jedné chvíli řekne: „Tak, toto je únosný hluk pro skupinovou práci“. Po zvědomění a natrénování gesta ho lze použít během vyučovací hodiny ve skupinové práci.

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

Uzpůsobení lavic umožňuje učitelům použít plánované metody výuky

Praktický tip: *Stanovištní výuka v hodinách cizích jazyků dovoluje pracovat na stanovených místech na rozdílných úkolech: 1. stanoviště, knihovna: čtení textu; 2. stanoviště, pracovní stůl: psaní v pracovním listě; 3. stanoviště, relaxační koutek: mluvení; 4. stanoviště, PC: poslechové cvičení.*

Individuální pracovní místo je ve třídě vymezeno pro žáky, kteří např. potřebují pracovat vlastním tempem, mají problém se soustředěním nebo nepracují ve skupině.

Dostupná knihovna, PC i pomůcky jsou pro žáky kdykoli **k dispozici pro práci v hodině**.

4. Promyšlí zadání obsahově gradovaných úloh

Přínos pro žáky: Žáci v hodinách řeší takové úlohy, které svou obtížností odpovídají jejich možnostem, a mohou tak zažívat úspěch po dokončení práce.

Příklady z praxe:

Obtížnost úlohy si žáci mohou často volit sami na základě vlastního sebehodnocení.

Praktický tip: *Při pedagogickém postupu „vyber si obtížnost“ učitel rozdává týmům úlohy s označenou obtížností a každý žák řeší úlohy s obtížností, kterou si sám zvolí. Týmu se počítají správná řešení bez ohledu na jejich náročnost.*

Zadávání úloh je učitelem prováděno efektivně např. pomocí jednotlivých úloh připravených na kartičkách nebo pomocí pracovních listů určených jednotlivým žákům nebo skupinám.

5. Vytváří pestré společné učební situace (s případným zapojením asistenta pedagoga)

Přínos pro žáky: Žáci během výuky často dostávají příležitost pracovat způsobem, který jim vyhovuje. Učební situace se střídají tak, aby všichni žáci mohli postupně využívat své vlastní, pro ně funkční postupy.

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

Podpora vrstevnického učení ve třídě žákům umožňuje učit se a přirozeně si osvojit nové dovednosti a poznatky s někým, kdo je jim blízký z hlediska věku, role, zájmů i životní orientace; s někým, kdo „mluví stejným jazykem“.

6. Ujistěte se průběžně během výuky, že si všichni žáci vědí rady, pravidelně sbírá zpětnou vazbu od žáků

Přínos pro žáky: Žáci vědí, jak požádat o pomoc v případě, kdy ji při učení potřebují. Nebojí se o ni říci.

Příklady z praxe:

Je **dohodnutý způsob**, jak poskytnout okamžitou pomoc v případě, že žák potřebuje podporu při svém učení.

Praktický tip: *Žáci mohou signalizovat učiteli skutečnost, že jsou ztraceni v procesu učení např. tak, že na svém „semaforu“ ukáží červenou. Semafory může představovat třeba červený kelímek na lavici nebo zvednutá červená pastelka.*

Pro vybrané žáky jsou **dostupné návody k opakování učiva** nebo pro jeho zapamatování.

7. Umožní žákům pracovat svým tempem, což přispívá jednak k dokončení práce, jednak k zažití úspěchu ve výuce

Přínos pro žáky: Žáci nejsou stresováni nedostatkem času na dokončení zadaných úloh. Vědí, kolik času jim zbývá a jak případně požádat o časovou rezervu.

Příklady z praxe:

Žákům jsou zadávány **časově diferencované úlohy**, které jim s ohledem na jejich tempo umožní dořešit úlohu v řádném čase (např. možnost jiného zadání pro žáky pracující rychlým tempem; úlohy se postupně člení na jednotlivé body zadání).

Žákům, kteří mají problém s dokončením úkolu v čase, je **poskytnuta podpora ve sledování tempa jejich práce**.

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

Žákům, kteří v předstihu splní všechny zadané úkoly, **je bezprostředně nabízena další, tzv. „kotvící“ aktivita** (např. četba, hra na PC, práce na vlastním výrobku, pomoc spolužákům, jejichž pracovní tempo je pomalejší).

Praktický tip: *Pro vrstevnickou výpomoc mezi spolužáky jsou předem společně nastavena pravidla. Obsahují zásady, které zamezí vzájemné kritice žáků nebo vysmívání.*

Volba kotvící aktivity je často ponechána na samotných žácích.

9. Nastavuje kritéria hodnocení tak, aby žáci mohli zažívat úspěch

Přínos pro žáky: Žáci vědí, za co jsou hodnoceni, a pocit úspěchu mohou zažívat opakovaně.

Příklady z praxe:

U žáků jsou hodnoceny **nejen jejich znalosti a výkon, ale i jiné dovednosti**, jako například dokončení úkolu, spolupráce v týmu či pečlivost odvedené práce.

Praktický tip: *Při hodnocení zpracování referátu na dané téma u žáka na druhém stupni nastavíme kritéria hodnocení tak, aby byl hodnocen nejen termín odevzdání, dodržení struktury textu, ale i pečlivost zpracování a způsob prezentace před třídou.*

Při poskytování zpětné vazby je ve třídě **podporováno vrstevnické hodnocení a sebehodnocení žáka.**

10. Podporuje žádoucí chování žáků

Přínos pro žáky: U všech žáků ve třídě se posiluje jistota a stabilita v chování tím, že jejich žádoucí chování se pozitivně oceňuje.

Příklady z praxe:

Společně nastavená pravidla chování umožňují učiteli dávat **pozitivní zpětnou vazbu k chování** žáků (formulace např. mluvíme spolu slušně, nasloucháme se navzájem).

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

na odlišných faktorech) svou vlastní práci a ve výsledku žáky připravuje na jejich reálný budoucí život. Učí je aktivně se zapojovat do výuky, podílet se na vlastním procesu učení a při učení vzájemně spolupracovat.

Tip na závěr:

Zaujalo vás téma? Se všemi tematickými okruhy desatera budete mít možnost se podrobněji seznámit na webu Zapojmevsechny.cz v **sérii deseti na sebe navazujících článků**, kde najdete i praktické tipy do výuky.

Stáhněte si [infografiku Desatero](#) v pdf!

Infografiku Desatero si můžete také stáhnout [v černobílé verzi](#) vhodné pro tisk.

Doporučená literatura pro zájemce k tématu heterogenní třídy

BARNIER, C. (2009). The Big what Now Book of Learning Styles: A Fresh and Demystifying Approach. Bingley (UK): Emerald Books.

BARTOŇOVÁ, M. (2013). Inkluzivní didaktika v základní škole se zřetelem na edukaci žáků s lehkým mentálním postižením. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.

BARTOŇOVÁ, M. et al. (2013). Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.

BARTOŇOVÁ, M. a VÍTKOVÁ, M. (2020). Efektivní vyučování v heterogenní třídě se zřetelem na metody a učební strategie. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita.

ČAPEK, R. (2017). Líný učitel - Jak učit dobře a efektivně. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s.r.o.

EICHHORN, Ch. (2019). Učitel a práce se třídou. Praha: Raabe.

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. (2009). Pedagogický slovník. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál.

SIEGLOVÁ, D. (2019). Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století. První vydání. Praha: Grada.

ŠMEJKALOVÁ, R., SCHMIDOVÁ, K. (2012). Třída v pohodě aneb aktivity pro podporu dobrých vztahů mezi žáky [online]. Praha: SCIO, s.r.o. [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/749>.

THOROVÁ, K. (2015). Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. Vyd. 1. Praha: Portál.

TOMLINSON, C. A. (2001). How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms [online]. 2nd ed. Alexandria, Va.: Association for Supervision and Curriculum Development. [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=3002067>.

VALIŠOVÁ, A. a kol. (2007). Pedagogika pro učitele. Vyd. 1. Praha: Grada.

0 vytisknout článek

Mohlo by Vás zajímat

Aby vyučující do zkušenosti transgender dítěte pronikli, měli by slyšet konkrétní příběh

V populaci se nachází přibližně 0,4 procenta transgender osob, přičemž některé z nich si jsou své identity vědomy již od velmi útlého věku. Ve školním prostředí se však stále...

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

a vzdělávání srozumitelně a včas

Váš e-mail

Pokračovat

Národní pedagogický institut
České republiky

Senovážné náměstí 25, Praha 1

Témata

Heterogenní kolektiv

Sociální znevýhodnění

Odlišný mateřský jazyk

Nadání

Speciální vzdělávací potřeby

Další stránky

Domů

O Zapojme všechny

Autorský tým

Kontakty

GDPR

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a

projektu Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi (APIV B , reg. číslo:
CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_020/0004015).

Národní pedagogický institut České republiky 2024. Toto dílo podléhá licenci Creative
Commons Uveďte původ-Zachovejte licenci 4.0 – [informace o licenci](#).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

TENTO WEB POUŽÍVÁ COOKIES

Tento web používá soubory cookies, abychom vám poskytli lepší uživatelskou zkušenost a